

IVANA KOLÁŘOVÁ

FUNKCE JAZYKOVÝCH PROSTŘEDKŮ V ČESKÉ DETEKTIVNÍ PRÓZE V 60. – 90. LETECH 20. STOLETÍ

Detektivní literatura tvoří proud zábavné literatury, „literatury konzumní“¹, tj. literatury, jejíž díla jsou považována především za zdroj zábavy, uvolnění, a (sekundárně) za zdroj ekonomického zisku. Autoři tohoto typu literatury vycházejí z předpokladu, že: „Lidé se nezajímají o zločiny jen pro jejich literární působivost, nýbrž pro jejich povšechnou možnost. Zajímají se o ně jako o něco důležitého a osobně blízkého. Vzrušuje je hrůzoplňná vyhlídka, že se to dá udělat. Poutá je to jako strašné odhalení jistých možností.“²

Literární teorie 30. a 40. let některé z detektivních příběhů radí až k tzv. literatuře pokleslé, k literatuře brakové, odpovídají-li následujícímu hodnocení: „Literárním brakem je každý tištěný výtvor, jehož účelem je poskytovat za laciný peníz a v nápadné úpravě vzrušení širokým vrstvám obecnosti, jestliže toto vzrušení je hlavním cílem, jehož hodlá dosáhnouti čtenář a jemuž hodlá přizpůsobit své stanovisko vydavatel braku, bez ohledu na uměleckou nebo ideovou cenu tohoto výtvoru.“³ Přitom je připomínáno, že zdaleka ne všechny autory detektivních příběhů lze radit k autorům literárního braku. Někteří autoři se však podle F. Soldána jimi stávají zejména z toho důvodu, že cizí vzory povrchně napodobují, aniž pochopí jejich skutečný způsob tvorby, práce s jazykem, jejich postupy, podstatu (popř. psychologickou motivaci) jejich zápletek; k tomu často přistupuje i špatný překlad.⁴

Jazyk chápaný jako „funkční systém účelných výrazových prostředků“⁵ bývá v beletrii jedním z prostředků charakterizujících způsob mluvy postav, odrážející jejich povahové vlastnosti, psychiku, postavení ve společnosti aj., a to v duchu dobové konvence. Podle M. Krčmové a F. Soldána právě schopnost využít jazyk za tímto účelem odlišuje tzv. „konzumní literaturu“, kterou autoři některých detektivních příběhů reprezentují, od hodnotné literatury. V „pokleslé“ literatuře podle F. Soldána je „charakteristika slohovými prostředky téměř vyloučena. Tam, kde se o ni snad pokoušejí, zacházejí do směšnosti.“⁶ „A tak zůstává jazyková stránka brakové literatury většinou na

1 Srov. Š. Vlašín a kol.: Slovník literární teorie, Praha 1984, s. 50-51; M. Krčmová: O jazyce konzumní literatury. In: Spisovná čeština a jazyková kultura, Praha 1995, s. 253; O. Sirovátka: Literatura na okraji, Praha 1990, s. 19-20.

2 K. Čapek: Holmesiana čili o detektivkách. In: K. Čapek: Spisy XIII. Marsyas čili Na okraj literatury, Praha 1984, s. 147.

3 F. Soldán: O literárním braku, Praha 1941, s. 13.

4 Srov. L. Blatná: Překládám, překládáš, překládáme? (Jeden příklad za všechny), Český jazyk a literatura 1996-97, č. 7-8, s. 181-184.

5 Teze předložené prvému sjezdu slovanských filologů v Praze 1929. In: U základů pražské jazykovědné školy, Praha 1970, s. 35.

6 F. Soldán: c. d., s. 100.

úrovni nekultivované, školácké a často i málo srozumitelné mluvy, plné cizomluví, hrubých frazeologických chyb, i drobnějších mluvnických poklesků, takže se celým svým rázem zejména v překladech, ale často i ve výtvorech původních, přičí duchu českého jazyka.⁷ Jiný názor říká: „Zvlášť často si autoři pomáhají prostředky z knižního a zastaralého jazyka. K tomu je přivádí rovněž ta okolnost, že konzumní literatura velmi často těží ze zastaralé a někdy hodně pokleslé romantické a realistické prózy. Tím vším se autorský jazyk a dialogy stávají nepřirozené, nadměru vznešené a někdy až směšné.“⁸

V 60. letech se zřejmě snaží do oblasti detektivní literatury vstoupit různí autoři, kteří často napodobují nejslavnější reprezentanty tohoto žánru (většinou cizí vzory) a v práci s jazykem jako by se snažili uplatňovat poetizační postupy typické pro lyrickou prózu nebo básně, ovšem spíše z 19. století, popř. přelomu 19. a 20. století. Domnívají se, že jazyk přizpůsobují potřebám krásné literatury, jejich tzv. „poetizace“ je však spíše nahodilá, nedůsledná a výsledný dojem působí spíše komický; jako by tito autoři potvrzovali již citovaný názor O. Sirovátky. Kvalita jejich jazyka pak skutečně někdy připomíná až díla literatury „pokleslé“ (záměrně se zde raději vyhýbáme pojmu „literatura braková“). Na druhé straně si však uvědomujeme, že dnes je třeba při vyslovení takového hodnocení jazyka literatury let šedesátých jistá opatrnost. Objevují se totiž i názory, že ve skutečnosti může jít o záměr autora působit komicky.⁹

Jako konkrétní příklad takové nepřilíš zdařilé práce s jazykem v literárním díle můžeme uvést povídku J. Kaštánka **Smrt v bílém domě**.¹⁰ Vypráví příběh z každodenního života. Předpokládali bychom tedy, že jazykové prostředky by (ve stylizované podobě) měly odrážet každodenní komunikaci, popř. komunikaci občana s institucemi. V řeči vypravěče se však spíše nahodile objevují výrazy knižní, knižní obraty, obrazná vyjádření.¹¹

Nepřirozeně působí nahodile užitá knižní a obrazná vyjádření v řeči jednajících postav – „průměrných“ obyvatel staršího domu, policistů (např. *panenský sníh, bázlivá, patálie...*)¹², knižní výrazy přitakávací (*arciže, inu*, popř. spojení knižního *inu* s hovorovým *jo*).¹³

Promluvy vyjádřené neutrálním spisovným jazykem jsou prokládány výrazy, které bychom mohli chápat jako prostředky ozvláštňení, výsledek však vynívá rozpačitě. Není tak vytvořen ani (stylizovaný) obraz reality každodenního života 60. a 70. let, není realizována charakteristika postav, ovšem text se svou jazykovou kvalitou nepřibližuje ani textu hodnotné literatury.

Tento výsledek práce s jazykem v citovaném díle kontrastuje s funkčním využitím jazykových prostředků z různých stylových rovin a vrstev slovní zásoby ve známých povídkách J. Marka **Panoptikum hříšných lidí**.¹⁴ Autor zde prostřednictvím jazyka vytváří atmosféru 20.–30. let v Praze. Dokresluje jí mj. pojmenování povolání a hodností.¹⁵ V textu se objevují též germanismy, charakteristické pro běžnou mluvu 20. – 30. let.¹⁶ V knize J. Marka nechybějí ani výrazy

7 c. d., s. 104.

8 O. Sirovátky: *Literatura na okraji*, Praha 1990, s. 55.

9 V diskusi na tuto možnost upozornil V. Šaur.

10 J. Kaštánek: *Smrt v bílém domě*, Praha 1967.

11 Srov.: „Venku se rodilo kalné mrazivé jítro“; „matové tabulky v zasklených domovních dveřích zbledly do sinavého stínu“; „Jakmile odložil sluchátko, začalo se rozrbhat neviditelné pletivo, v němž měl uviznout neznámý vrah“. „Atelier byl zařízen právě tak, jak Pecka předpokládal. Tu a tam v nepořádku malířská plátna, v knihovně chudičce knih, ale bohatství lahví.“ C. d., s. 1, 3 a 21.

12 Srov.: „*Jak jsem otevřel dveře, tak se mi nechtělo k brance. Řekl jsem si, že by mohla být odemčena. Ale jak vidím ten panenský sníh, tak jsem si řekl, že tady několik hodin nikdo nešel, a že teda vrátka jsou zamčena...*“, c. d., s. 50; „*Třeba, nadhodil podpraporčík Mlčoch, "třeba tam šla pozdě v noci a bála se. Nebyla tak bázlivá?"*“, c. d., s. 4; „*To jsou patálie, co člověk pro lásku udělá! A to jste tam včera jistě dlouho stála, vidíte?"*“, c. d. s. 18.

13 „*Ano, souhlasil Mlčoch. "Inu jo. A ti Stehlikovi?"*“, c. d., s. 4; „*Arciže, pane řediteli, souhlasil podpraporčík;* c. d., s. 5.

14 J. Marek: *Panoptikum hříšných lidí*, Praha 1971.

knižní a archaické, pro charakteristiku „deklasovaných“ postav jsou však využívány i pejorativně zabarvené výrazy v přímé řeči, popř. i v řeči vypravěčské.¹⁷ Poněkud (ovšem u J. Marka zřejmě záměrně) komicky, až ironicky působí uctivá oslovení, uctivé pobídky, zejména tehdy, je-li sdělována skutečnost, která neodpovídá zcela společenským konvencím.¹⁸ V řeči kriminalistů nechybí ani prvky černého humoru.¹⁹ Citované příklady ukazují, že příběhy J. Marka sice reprezentují „literaturu zábavnou“, „literaturu populární“, ovšem rozhodně bychom je neřadili na úroveň „literatury pokleslé“. Jazyk těchto povídek postihuje dobu, v níž se odehrávají, a zčásti je prostředkem pro charakteristiku jednáících postav.

Z tohoto hlediska bychom mohli hodnotit i jazyk detektivních příběhů 70. až 90. let; lze říct, že také v některých je zřejmá snaha vystihnout atmosféru současnosti, aktuální problémy právě pomocí jazykových prostředků. Zajímavá z tohoto hlediska může být povídka *Zasněžená romance*.²⁰ Nápaditost autorky se zde projevuje ve volbě názvů cestovních kanceláří odpovídajících dnešním tendencím²¹, popř. ve volbě názvů jednotlivých zájezdů cestovní kanceláře.²² Také problémy související se současným cestovním ruchem, s jednáním cestovních kanceláří, jsou vystiženy pomocí jazyka typického pro vyjadřování v této oblasti.²³ V jiných povídkách slouží jazykové prostředky také ke konfrontaci současnosti s nedávnou minulostí²⁴ Pomocí jazyka může být též zachycen politický slovník minulých dob, používaný v současnosti spíše jako prostředek ironie.²⁵

Vrátíme-li se k citovanému názoru, že v brakové literatuře je charakteristika slohovými prostředky téměř vyloučena, můžeme říct, že ani v detektivních příbězích tak známých autorů, jako je např. M. Brůhová, se jazyka pro charakteristiku postav příliš často neužívá. V jejích detektivních

15 Srov. „Paní lázeňská přikývlu“, c. d., s. 57; „Legiobanka, vydechl pan rada. – Tak tedy přece! Vidíte, my ho měli víc známknout“, c. d., s. 245-246; „Jsou tam nahoře u těch hranic moc neoučenilví lidé“, c. d., s. 37.

16 Srov.: „Jenomže tohle taky neštymuje, zavrtěl hlavou pan rada. – Náš doktor Vejvoda – a tomu teda můžeme věřit – tvrdí, že smrt nastala spíše odpoledne“, c. d., s. 71; „Tohle je takovej vídrholec, že se tady prostě vraždit musí, prohlášoval pan Mrázek, kádkoliv si v zatáčce úzké cesty trochu vydechl“; c. d., s. 53; „byl jsem tajníntem na italské frontě. Ale abych se přiznal, nikdy jsem moc nestřílel“, c. d., s. 74; „paní Zuzánková byla docela apetitlich bubka, a ted tu leží jako uzlíček neštěstí a hlavu má v krvi“, c. d., s. 195.

17 Srov.: „Velká doga pozorovala svými krhavýma očima návštěvníka a donuila ho, aby podstatně zrychlil krok“, c. d., s. 36; „V té imé klopýtali pan Mrázek a pan Brůžek a tiše kleli, protože tohle neměli rádi“, c. d., s. 53; „- No, udělal banku, povídal mi, já nevím jakou, já jsem ted dlouho seděl, a že prej tam odprásk nějakého ouřadu a takový ty řečičky“, c. d., s. 245; „- Ten se neměl vrátit, řekl v tu chvíli šilhavý Sepl svému zaměstnavateli, když hleděli z tmavého okna na onu honičku. - To vim taky, blbě, odvětil pan Poltz. - Ale sám jsi říkal, že mluvil s železničářem. Asi mu řekl, kam jde, ne?“, c. d., s. 47.

18 Srov.: „Račte dovolit, pane rado, ta paní byla těhotná. Zeptal jste se, kdo z těch dvou vlastně... Jaksi...“, c. d., s. 86; „Dovolují si vás požádat, aby policie postupovala se všemožnou ohleduplností a diskretností. Jsou tu zahraniční hosté!“, c. d., s. 147.

19 Srov.: „Pěkně prosím, já jsem měl už několik případů, že si lidi vzali prášky pro spaní, aby plyn necitili. Anebo aby jej nakonec nešli zavřít. - Jenomže, pane Brůžek, to je typické pro ženskou, to za prvé. A za druhé se to dělá nejvic doma, kdy si dotyčný pěkně lehne na kanape a rozhodne se usnout navěky, protože netuší, co my s tím potom máme za ouřadování“, c. d., s. 300; „Na pány z komisařství si zvykla, ale pán v civilu jí naháněl strach; nemohla překonat podezření, že je od berňáku. Teprve, když ji uklidnil sdělením, že si může věci po nebožtíkovi ponechat, jelikož žádní příbuzní nejsou, se paní trochu uklidnila“, c. d., s. 301.

20 In: J. Moravcová: Spiknutí mrtvých duší, Praha 1995, s. 20.

21 Srov.: „ARKTIS-ZEFÍR TOUR“, „TROPIC-TEA TOUR“.

22 Srov.: „Zasněžená romance“, „Ostrovny lásky u ledu“, „Po stopách objevitelů“, „Země Františka Josefa“, „Kolumbovou cestou“.

23 Srov.: „Spočítal jsem si, že při tom údajném zájezdu Kolumbovou cestou mohli dát dohromady nejmíň milion. Co uděláte, když budete mít milion, o kterém víte, že byste ho měl po čase vrátit?“ - „Uložím ho někde na výhodná procenta.“; c. d., s. 34.

24 Srov.: „Emigrace fyzická nebo emigrace ze špičky svého oboru; Před více než dvaceti roky, koncem šedesátých a začátkem sedmdesátých let, jsem měl na fakultě jisté problémy“, c. d., s. 71.

25 Srov.: „Jeho pověst chlápka, který nenechal žádnou pěknou holku na pokoji. Před časem byl dokonce pozván před takzvané složky - podnikový výbor ROH a KSČ - a dostal důtku kvůli pletkám s jednou mladou paní přímo na pracovišti. Jistě si pamatujete, že takové sankce se v mravně socialistické společnosti používaly.“; c. d., s. 76.

příběžích převládá totiž spisovný jazyk jak v řeči vypravěče, tak v řeči postav. To ovšem souvisí zřejmě i s vlastnostmi postav, které v příbězích vystupují – vedle kriminalistů především intelektuálové, studenti, popř. úředníci (srov. **Stopa Locacorten, Aby svědek nepromluvil**, téměř se v nich neobjevují lidé z vrstev označovaných jako společensky deklasované. Vyskytují-li se nespisovné prvky (lexikální i gramatické), hovorové, výrazy citově zabarvené signalizují většinou citové rozrušení jednajících postav.²⁶

V novele **Muž v růžové vaně** se v přímé řeči objevují prvky typické pro mluvený jazyk, a to jak ustálené obraty, tak výrazy a gramatické tvary obecné češtiny, ovšem pouze v projevech některých postav. Současně témata rozhovorů (i jejich jazyk) mohou sloužit jako prostředky kontrastu, který se autorka průhledně snaží vytvořit mezi způsobem komunikace mezi členy rodiny, kterou tvoří sekretářka, pokrývač a jejich čtyřřidvacetiletý syn, od způsobu komunikace „intelektuálů“ se zájmem o malířství.²⁷

Povídkový soubor nazvaný **Kolik tváří má smrt** dokazuje, že kompozice a jazyková stránka některých současných detektivních příběhů může připomínat až experiment; autoři se snaží spojit detektivní příběh s motivem známé tragédie – důležitý pak není děj příběhu, ale právě prolínání motivů z různých dob. K takovým patří např. povídka J. Tibitanzla **Netvor se zelenýma očima**²⁸. Zde známou hru W. Shakespeara evokuje především volba jmen (Casso a jeho přítelkyně – dívka nevalné pověsti Bianca, Emilie jako domněle nevěrná milenka, provdaná za generála proti vůli svého otce, hlavní postava – vypravěč – však není Othello, ale Jago); typická pro klasickou tragedii jsou i další slova a slovní spojení.²⁹

V souborech detektivních povídek 90. let není výjimkou, že práce s jazykovými prostředky je využívána ke komickým efektům, někdy až k parodii známých motivů. Jako příklad může sloužit např. povídka z knihy **Spiknutí mrtvých duší**, nazvaná **Případ s prknem**. Obvyčejný zážitek z cestování (ukradené zavazadlo) je spojen se špatně pochopeným jevem šumavského folklóru: prkna s jmenovkou určená na hroby jsou nic netušícím umělcem umísťována jako jmenovky před domy na vesnici a jedním z hrdinů povídky interpretována – mylně – jako pohružka od domnělé mafie, která pochopitelně neexistuje. Humornému vyznění napomáhá i užití slov typických pro černou kroniku – *gang, mafie*, nebo i pro horor (*umrlčí prkno*).³⁰

26 Srov.: „Asi ten její, nevím, co je zač. Bylo asi půl jedenáctý, máma chystala oběd, a najednou povídá, že okolo nás utíká ten člověk, co Hlachovou navštěvuje. Díval jsem se za ním, a on vám letěl tady tou ulicí jako pominutej. Vyšel jsem před dům a koukám, že branka u vedlejší vily je dokořán a zrovna tak dveře do předsíně.“; M. Brůhová: *Stopa Locacorten*, Praha 1973, s. 22; „Berte mě jako záskok, nic víc.“ řekl klidně. Jak víte, přišel jsem k tomu případu úplně nevinně. Je zkrátka doba dovolených a průšvic.“ – „Záskok?“ ušklíbl se Valenta, „tak to ředu ne. Budete makat. Jak dlouho jste vůbec u Bezepečnosti?“; M. Brůhová: *Aby svědek nepromluvil*, Praha 1989, s. 5.

27 Srov. rozhovory v rodině: „Eda si to nezaslouží, mámi, a ty to dobře víš. Skoro tři roky se ti děl na baráku, kterej náš táta skoro propil. Stará se o dědu, a jak dobře. Je na něj spoleh. Co bys ještě chtěla?“ – „To se těžko vysvětluje, Martine,“ vzdychla u podívala se na něj tak, jako by se mu uspoň očima snažila naznačit, co má na mysli. *Bylo mu najednou velice trapně.* – „Je mi dvačtyřicet.“ připomněla nakonec tiše. „Chtěla jsem ještě něco pěkného zažít. Eda je primitiv.“ – „Dobřej večir“, zahluholil bodře Eduard Lukáš, „co ještě nespíte? Jdu pozdě, žejo? Mařenko, já mám hlad. Dáš mi něco?“; M. Brůhová: *Muž v růžové vaně*, Praha 1987. Rozmluva intelektuálů se zájmem o malířství: „Myslím si, že první dojmy bývají nejsilnější.“ – *Upíjela tonik a mlčela.* „Nebo ne? Co myslíte vy?“ – „Já se ráda vracím, kde jsem už byla a kde se mi líbilo. Ale do Beneluxu letím taky poprvé.“ – „Za holanskými Mistry?“ – „Hlavně za Vincentem a za Janem z Delftu,“ odpověděla schválně poněkud nadneseně a byla zvědavá, jak její momentální společník zareaguje. – „Tukey nám rád Vermeera,“ řekl, a ona najednou cítila, že se v ní začíná rozlévat podivně horko.“ M. Brůhová: c. d.

28 In: *Kolik tváří má smrt*. Praha 1990, s. 8.

29 Srov.: „shledávám, že jsem nikdy nebyl přítelem Štěstěny“, „vstoupil do služeb Benátské republiky“, c. d. s. 8; „Cass sveď jeho ženu a pak dal šátek své konkubíně“, s. 11“; „Uvolnil jsem temné síly pekla, pronikly na denní světlo a už je nemohl nikdo zastavit, s. 11“.

30 „A rázem mi bylo jasné, že nešlo o dárek nějaké slečny, že v tom balíčku nebyl vůbec žádný šperk...že jsem prostě hrál určitou roli v mašinérii, o které nemám ani ponětí. Jenže taková mašinérie - ať už se ten gang jmenuje mafie nebo nějak jinak - tu se s nikým nemazlí: Koukej ten balíček vrátit a nehraj na nás, že ti to někdo ukradl!“, s. 8; „A vám se nezdá, že

Za parodie klasických detektivních příběhů můžeme pokládat i detektivní povídky autora J. Margolia z knihy *Ďábelský kolotoč*³¹. Důležitým nástrojem jsou opět jazykové a kompoziční rysy vyvolávající představu skutečně „klasické“ detektivky:

– V názvu je vždy slovo *případ*, srov.: **Případ pravěkého pivaře, Případ ztraceného Hamleta, Případ přítulného tygra, Případ zpráchnivělých pilulek**. Tak jsou ostatně překládány názvy řady zahraničních detektivních příběhů, ovšem často takových, které se z velké části odehrávají v soudní síni. Kompozice povídek je jednoduchá: každá začíná obrazem ranní atmosféry v detektivní kanceláři: soukromý detektiv je momentálně bez práce, „výkonná sekretářka“ přináší kávu a připomíná, že jí dluží několikaměsíční plat; náhle zatelefonuje nebo přichází „výhodný“ (a nečekaný) klient a dopodrobna sdělí svůj problém. Na základě toho je zahájeno pátrání. Na doporučení klienta detektiv navštíví další osoby, od nichž vede cesta – často spíše náhodná a velice krátká – k pachateli. Často je tedy úvodní vstup minimálně tak dlouhý jako popis vlastního pátrání – jeho postup je vylíčen jako velice krátký, rychlý a většinou hned napoprvé úspěšný. Jako komický faktor směřující až k parodii působí pasáže ironizující „rekvizity“ klasického „velkého detektiva“.³²

Humornému vyznění napomáhá i volba jmen – např. soukromý detektiv, hlavní postava povídek J. Margolia, se jmenuje *Viktor Rys*, je majitelem detektivní kanceláře *Ostrovid*, klient – cestovatel pátrající po ztraceném pravěkém pivním korbenu má jméno *Emil Holub*.

Značného úspěchu dosahují detektivní příběhy založené na autentických událostech a podané formou literatury faktu, formou umělecké reportáže. Takové jsou příběhy v knize **Jdi a zabíjej (poslední pitaval český)**; příběh začíná buď jako zpráva, ovšem také jako klasický detektivní příběh, většinou s předznamenáním tragédie, jeden je podán formou výpovědi zúčastněných osob (včetně vraha)³³ i svědků, osob náhodně dotázaných. Autoři většinou nezůstávají u příběhu, u citování protokolů. Autoři se často zamýšlejí nad pohnutkami, které vedly pachatele ke spáchání zločinu, nad spravedlivostí či nespravedlivostí vyneseného rozsudku (vzhledem k brutalitě většiny popisovaných případů z 60. – 80. let nad oprávněností či smysluplností vynesení rozsudku trestu smrti), srovnávají pohled lidí na konkrétní zločin v době jeho spáchání a dnes. Závěry jsou málokdy jednoznačné, a to i co se týká posouzení vraha – téměř nikdy není jednoznačně odsouzen. Kombinace reportážních postupů informačních, popisných, vyprávěcích s autentickými promluvy osob zúčastněných i nezúčastněných a názory autorů vyznívá často působivěji, než promyšleně prokomponovaný „napínavý“ detektivní příběh z oblasti krásné literatury.

Několik ukázek detektivních příběhů 60. – 90. let 20. století jen ukázalo, že hodnocení místa detektivní povídky v literatuře není jednoznačné. Jak upozornili někteří účastníci konference v diskusi, je třeba mít na zřeteli odlišné vnímání díla v době vzniku a v současnosti, stejně jako je třeba opatrně posuzovat záměr autora. Ačkoliv jde o druh „zábavné literatury“, jen velmi malé procento bychom považovali za skutečně „pokleslé“. Naopak se objevují i díla, v nichž se projevuje jistá nápaditost spisovatelů v práci s jazykovými prostředky. Některé knihy bychom mohli přiřadit k literatuře hodnotné, zejména ty, která patří spíše do oblasti literatury faktu. Zdá se totiž, že právě tyto příběhy získávají stále větší zájem čtenářů.

různé ty mafie a gangy takovéhle romantické postupy občas volí? Vy se snad nedíváte na televizi! V každé druhé detektivce něco takového je, v každé druhé informaci o vydírání různých podnikatelů i u nás se objeví to, že byli nejprve varováni...“, s. 9.

31 J. Margolius: *Ďábelský kolotoč*, Praha 1994.

32 Srov.: „Zapálil jsem si lulku. Klienti to mají rádi. Rekvizity knižních hrdinů, Sherlockem Holmesem počínaje a Maigretem konče, na ně působí zklidňujícím dojmem. Mají pocit, že se ocitli v povoláních rukách. Já jim to samozřejmě nevymlouvám, i když mě vždycky po takové exhibici silně škrábe v krku.“; c. d., s. 7.

33 *Poslední pitaval český*, Praha 1994, s. 11–32.